

Vägen mot en normkritisk sexualundervisning

En feministisk analys av UNESCO:s diskussioner om könsnormer i deras
internationella riktlinjer för sexualundervisning

Emma Karlberg

Avdelningen för mänskliga rättigheter

Historiska Institutionen

Kurskod: MRS31

Handledare: Mattias Gunnemyr

Omfång: 10281

Abstract

2018 publicerade UNESCO en uppdaterad version av deras rapport *International Technical Guidance on Sexuality Education* som släpptes 2009. Enligt UNESCO var en av anledningarna till att uppdatera rapporten en utökad medvetenhet om inkludering av genusperspektiv i utbildningen. I denna studie har två av rapporternas så kallade "Key Concepts", där rekommendationer till ämnen och utformning av sexualundervisning presenteras, jämförts och analyserats. De "key concepts" som jämförts är "3: Culture, Society and Human Rights" från den första rapporten och "3: Understanding Gender" från den senare rapporten. Syftet med denna studie är att jämföra rapporternas diskussioner om könsnormer och utifrån ett feministiskt perspektiv undersöka om de förändringar som gjorts är positiva eller negativa. Som metod används den kritiska diskursanalysens som kopplats till Kate Milletts radikalfeministiska teori som hon utvecklade i boken *Sexual Politics*. Uppsatsens resultat är att majoriteten av de förändringar som har gjorts i den senare rapportens diskurs om könsnormer är positiva utifrån det teoretiska perspektivet, där flera tillägg har gjorts i den senare rapporten som har liknelser med Kate Milletts radikalfeministiska teori.

Nyckelord: könsnormer, UNESCO, sexualundervisning, Kate Millett, feministisk teori, maktstrukturer, normkritik

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
1.1 Problemformulering, syfte och frågeställningar.....	4
1.2 Material och avgränsningar.....	5
1.2.1 Avgränsningar.....	6
1.2.2 Forskningsetiska bedömningar.....	7
2. Tidigare forskning.....	8
2.1 Tidigare forskning om UNESCO:s rapporter.....	8
2.2 Utbildning som metod för förändring.....	10
3. Teori och metod.....	12
3.1 Radikalfeministisk teori.....	12
3.1.2 Det privata är politiskt.....	13
3.2 Metod.....	17
4. Jämförelse mellan UNESCO:s rapporter från 2009 och 2018.....	19
4.1 Diskussioner kring kön och genus.....	19
4.2 Diskussioner kring könsnormers påverkan på ojämlikhet.....	22
4.3 Diskussioner kring könsnormers påverkan på beteenden.....	25
5. Analys.....	27
5.1 En social konstruktion av genus.....	28
5.2 Ojämlikhet och maktskillnader.....	30
5.3 Könsnormers påverkan på beteenden.....	32
5.4 Den sexuella revolutionen.....	33
6. Diskussion.....	35
Referenslista.....	38

1. Inledning

It has been almost a decade since the International technical guidance on sexuality education was first released in 2009. During this period, the global community has come to embrace a bold and transformative development agenda to achieve a just, equitable, tolerant, open and socially inclusive world in which the needs of the most vulnerable are met and where no one is left behind. The 2030 Agenda for sustainable development shows us that quality education, good health and well-being, gender equality and human rights are intrinsically intertwined.¹

Citatet ovan är hämtat från UNESCO:s Generaldirektör och skrevs i förorden till deras uppdaterade version av rapporten *International Technical Guidance on Sexuality Education* (2018). Orden, om att skapa en utbildning som främjar en jämlik, öppen och tolerant värld där ingen lämnas utanför, utlovar mycket. Speciellt eftersom det är långt ifrån vår nuvarande verklighet. Men som citatet visar så antyder UNESCO:s Generaldirektör på att våra tankar om vad en god utbildning innebär har förändrats sedan 2009, då den första versionen av rapporten publicerades. Hon skriver att en utbildning av god kvalitet nu måste vara sammanlänkad med de mänskliga rättigheterna och därmed främja jämställdhet mellan könen, vilket inspirerade denna uppsats.

För 50 år sedan släppte Kate Millett sitt revolutionerande verk *Sexual Politics*, där hon lanserade termen patriarkatet² och argumenterade för att en stor anledning till de strukturella orättvisor som existerar mellan könen grundar sig i de könsnormer som inte bara genomsyrar samhället, utan internaliseras av varenda människa. Dessa tankar om könsnormer som begränsar människors liv är en diskussion som fortfarande är aktuell idag. UNESCO skriver i sin uppdaterade rapport att könsnormer kan ha en påverkan på ojämlikhet, och att den ojämlikheten har en negativ effekt på den allmänna hälsan och välmåendet för barn och unga.³ Reducering av könsnormer anses alltså av flera vara ett

¹ UNESCO. *International technical guidance on sexuality education - An evidence-informed Approach (Revised Edition)*. 2018, Foreword

² Gemzöe, Lena. *Feminism* (Uppdaterad utgåva). Stockholm: Bilda Förlag, 2014. s. 49

³ UNESCO. *International technical guidance on sexuality education - An evidence-informed Approach (Revised Edition)*. 2018. s. 17

nödväntigt steg för att minska ojämlikhet mellan könen och främja jämställdhet, vilket presenterades av UNESCO som en del av en god utbildning.

UNESCO, vilket står för United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, är ett FN-organ för internationellt samarbete inom utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation.⁴ De skrev i sin uppdaterade version av *International Technical Guidance on Sexuality Education* att en av anledningarna till att de valde att publicera en reviderad version av rapporten, var för att området sexualundervisning har utvecklats med en snabb takt sedan de släppte den första versionen 2009. Ett av de ämnen som genomgått en stor förändring, vilket bidragit med en ny förståelse om dess betydelse, var vikten av ett genusperspektiv i utbildningen.

I denna uppsats kommer jag därför undersöka UNESCO:s globala riktlinjer för sexualundervisning, som hämtas från deras två rapporter från 2009 och 2018, och jämföra hur könsnormer diskuteras i rapporterna. Genom att se vilka förändringar som har gjorts mellan de två rapporterna vill jag sedan diskutera, med hjälp av Kate Milletts radikalfeministiska teori, huruvida dessa förändringar är positiva eller negativa utifrån det teoretiska perspektivet.

1.1 Problemformulering, syfte och frågeställningar

Könsnormer är inte ett outforskat ämne och det har diskuterats under en lång tid. Redan 1949 skrev Simone de Beauvoir de kända orden “Man föds inte till kvinna, man blir det” i den numera klassiska boken *Det andra könet*.⁵ Idag är de stereotypa föreställningarna kring kön ett eget forskningsfält, där olika normer har problematiserats och ifrågasatts, men deras påverkan på människor och de samhällen de existerar i lyfts fortfarande gång på gång. Kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter skrev 2018 om hur skadliga könsstereotyper är en av grunderna till diskriminering, övergrepp och våld, och de leder till kränkningar av många av de mänskliga

⁴ Tell, Björn & Rystad, Göran. UNESCO. Nationalencyklopedin. <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/unesco> (hämtad 2019-11-22)

⁵ de Beauvoir, Simone. *Det andra könet*. Stockholm: Norstedts, 2002. s. 325

rättigheterna.⁶ Frågan om könsnormer och stereotyper är alltså fortfarande högst aktuell och undersökningar om hur de reproduceras eller utmanas måste utföras.

Syftet med studien är att bidra till diskussionen om könsnormer genom att göra en jämförelse mellan UNESCO:s rapporter *International Technical Guidance on Sexuality Education*, den tidigare versionen från 2009 och den uppdaterade från 2018, och sedan analysera och diskutera om de förändringar som har gjorts är positiva eller negativa ur ett feministiskt perspektiv. Genom att göra detta önskar uppsatsen bidra med en större inblick i hur FN:s underorgan för utbildning diskuterar könsnormer och hur diskursen har förändrats över tid, i och med deras mål att skapa en utbildning som ska främja jämställdhet mellan könen.

Utifrån det syftet har följande frågeställning formulerats:

- Hur har diskussionerna om könsnormer förändrats mellan UNESCO:s rapporter, *International Technical Guidance on Sexuality Education* från 2009 och 2018, och är dessa förändringar negativa eller positiva ur ett feministiskt perspektiv?

1.2 Material och avgränsningar

Primärmaterialet består av två rapporter från UNESCO: *International Technical Guidance on Sexuality Education - An evidence-informed approach for schools, teachers and health educators* och *International Technical Guidance on Sexuality Education - An Evidence-informed Approach (Revised Edition)*, vilket är den uppdaterade versionen av den förstnämnda rapporten.

I denna studie kommer rapporternas så kallade “Key Concepts” att analyseras. Det är i dessa “Key Concepts” som rapporterna presenterar ett “grundläggande minimum-paket” av ämnen och lärandemål som bör vara del av sexualundervisning från åldrarna 5 upp

⁶ The Office of the High Commissioner for Human Rights. “How gender stereotyping affects the enjoyment of human rights” 2018. <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Women/WRGS/Pages/WrongfulGenderStereotyping.aspx> (hämtad 2020-01-01)

till 18 år.⁷ I den tidigare rapporten har den rekommenderade läroplanen delats upp i sex olika “Key Concepts” och i den senare finns åtta stycken. I denna studie kommer endast två av dessa “Key Concepts” från båda rapporterna jämföras och analyseras, vilket är “Key Concept 3: Culture, Society and Human Rights” från den tidigare rapporten och “Key Concept 3: Understanding Gender” från den senare.

Den teori som kommer användas för att analysera och diskutera de nämnda rapporterna är Kate Milletts radikalfeministiska teori som hon utformade i boken *Sexual Politics* från 1970. Valet av Milletts feministiska teori har gjorts eftersom hon argumenterar för att internalisering av könsnormer är en av grunderna för mycket av den ojämlikhet mellan könen som hon menar existerar universellt. Hennes teori är därför passande till studiens syfte, som är att undersöka om de förändringar som gjorts kring diskussionen om könsnormer mellan rapporterna är positiva eller negativa ur ett feministiskt perspektiv.

Sex tidigare studier presenteras i den tidigare forskningen, vilket har delats upp i två kategorier. I den första kategorin presenteras tidigare forskning om UNESCO:s riktlinjer för sexualundervisning, där två studier har analyserat den tidigare rapporten från 2009 och en studie som har gett en recension på den senare rapporten från 2018. I den andra kategorin för tidigare forskning presenteras studier om hur utbildning kan användas för att främja och utmana maktstrukturer i samhället. Där presenteras både böcker om transformativ undervisning av bell hooks och Paulo Freire och även en studie av Deborah Rogow och Nicole Haberland som argumenterar för att en majoritet av sexualundervisning är fränkopplad den kontext som sex sker i och att en förändring är nödvändig för att utbildningen ska kunna skapa verklig effekt i samhället.

1.2.1 Avgränsningar

Materialet från UNESCO består av två rapporter, *International Technical Guidance on Sexuality Education - An evidence-informed approach for schools, teachers and health*

⁷ UNESCO. *International Technical Guidance on Sexuality Education - An evidence-informed approach for schools, teachers and health educators*. 2009. s. 3

educators (2009) och *International Technical Guidance on Sexuality Education - An Evidence-informed Approach (Revised Edition)* (2018).

Som skrivet tidigare så kommer endast två av dessa “Key Concepts” att analyseras i denna studie. Detta val har gjorts delvis för att avgränsa studien men det är även ett aktivt val som beror på att dessa delar kändes mest intressanta för en analys. Som skrivet tidigare så är avsikten att rapporternas “Key Concepts” ska användas som riktlinjer för lärare, skolor och i utformandet av läroplaner. Det är vad som står i dessa rekommendationer som kan bli en del av elevers utbildning, vilket gör dess innehåll mest relevant för en kritisk analys.

En annan avgränsning, som framgår i studiens syfte och frågeställning, är att endast rapporternas diskussioner om könsnormer kommer analyseras i denna uppsats. De nyckelidéer som analyseras är nummer tre i båda rapporterna. I den tidigare kallas den “Key Concept 3: Culture, Society and Human Rights” och i den senare kallas den “Key Concept 3: Understanding Gender”. Dessa har valts ut eftersom de har störst fokus på könsnormer utav alla ämnen som presenteras i rapporterna, vilket gör de mest relevanta för studiens syfte. En avgränsning har gjorts i den tidigare rapportens “Key Concept 3” vilket är att “3.2 Sexuality and the Media” inte kommer vara en del av analysen, eftersom synen på kön och dess framställningar i media inte är relevant för denna uppsats.

1.2.2 Forskningsetiska bedömningar

En viktig bedömning som bör göras inför varje studie är ifall källan till primärmaterialet bör anonymiseras. I detta fall så har bedömningen gjorts att detta inte är nödvändigt. Rapporterna som används som primärmaterial är publicerade offentligt av ett FN-organ och de har publicerats med avsikten att de ska kunna användas i utformanden av läroplaner, vilket gör dem aktuella för kritisk granskning.

Den största bedömningen som görs i denna studie är i förhållande till mina egna ståndpunkter i det jag undersöker. Jag har själv starka åsikter om feminism och vad jag

anser bör finnas med i en normkritisk utbildning, men detta är något jag är mycket medveten om. I denna uppsats kommer Kate Milletts feministiska teori ligga till grund för att kritiskt granska dessa ämnen och jag strävar efter att vara så objektiv som möjligt till allt material som används i uppsatsen.

2. Tidigare forskning

Kapitlet *Tidigare forskning* är uppdelat i två olika underkategorier. I den första kategorin presenteras tidigare forskning om UNESCO:s två rapporter om internationella riktlinjer för sexualundervisning. Den andra, vilken kallas *Utbildning som metod för förändring*, diskuterar tidigare forskning som behandlat frågan om en effektiv utbildning för att förändra förtryckande strukturer.

2.1 Tidigare forskning om UNESCO:s rapporter

Här presenteras tidigare forskning om UNESCO:s rapporter om riktlinjer för sexualundervisning.

Ruth Dixon-Mueller skrev år 2010 en recension på UNESCO:s första “Globala riktlinjer för sexualundervisning”, där hon analyserade och diskuterade skillnaderna mellan de två olika volymer som rapporten består av. Hon menar att det finns stora skillnader mellan de två volymernas innehåll, omfattning och rekommendationer. Den första delen av rapporten är skriven med ett tydligt mål för den utbildning de rekommenderar, vilket är att ge unga människor kunskap som ska stoppa spridningen av HIV.⁸ Det som UNESCO rapporterar som framgångar och förebilder i den första volymen, är därför de utbildningar som begränsar sig till att diskutera antal sexpartners, kondomanvändning och andra preventivmedel. Författaren menar att det har gjort att den första volymen missar att ta hänsyn till flera andra viktiga ämnen som skulle kunna vara högst relevanta

⁸ Dixon-Mueller, Ruth. “Reviewed Work(s): International Technical Guidance on Sexuality Education: Vol I, Vol. II by United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization”, *Studies in Family Planning*, Vol. 41, Nr. 2, 2010. s. 159

utbildningsämnen för ungdomars framtida sexuella relationer och andra aspekter av deras liv, till exempel diskussioner om våld, jämställdhet och könsnormer.⁹

Dixon-Mueller argumenterar dock för att diskussionen om dessa ämnen går att hitta i den andra volymen av rapporten. Hon skriver att det är den andra volymen som har skapat mest uppståndelse, eftersom det där finns direkta rekommendationer att utbildningen ska innehålla ämnen om jämställdhet, vad som utgör sexuella övergrepp och ungas rätt till kunskap om sin sexualitet. Det är i den delen som Dixon-Mueller ser rapportens styrkor, då hon anser att sexualundervisning inte kan förminska till graviditet- och HIV-förebyggande utbildning, utan måste innehålla omfattande information som ska ge ungdomar möjlighet till att uppleva ett hälsosamt och tillfredsställande sexualliv.¹⁰

Även Juliette D.G. Goldman har gjort en kritisk analys på UNESCO:s tidigare rapport om sexualundervisning från 2009. I sin analys använde Goldman tre olika kriterier som applicerades på rapporten: “dess relevans för barns och ungas utveckling, dess lämplighet i skolundervisning och dess samtidighet”.¹¹ Författaren finner svaret på dessa frågor genom att analysera hela rapporten och hon gör även en jämförelse mellan rapportens innehåll och en Australiensk läroplan för sexualundervisning. Goldmans slutsats i artikeln är att UNESCO:s rapport fyller de kriterier hon ställt och att en implementering av rapportens rekommendationer skulle vara förmånlig.¹² Hon påpekar dock att det finns brister i rapporten. Bland annat ger hon exempel på hur UNESCO utelämnade flera ämnen i den slutgiltiga versionen, till exempel om maktdimensioner och njutning.¹³ Trots det så anser Goldman att det som har inkluderats i rapporten är mer detaljerat, omfattande, relevant och auktoritärt jämfört med de Australienska läroplaner hon analyserade.¹⁴

⁹ Dixon-Mueller, Ruth. “Reviewed Work(s): International Technical Guidance on Sexuality Education: Vol I, Vol. II by United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization”. 2010. s. 160

¹⁰ Ibid. s. 161

¹¹ Goldman, Juliette D.G. “A critical analysis of UNESCO’s International Technical Guidance on school-based education for puberty and sexuality”. *Sex Education*, Vol. 12, Nr. 2, 2012, s. 200

¹² Goldman, Juliette D.G. “A critical analysis of UNESCO’s International Technical Guidance on school-based education for puberty and sexuality”. 2012, s. 214

¹³ Ibid. s. 210

¹⁴ Ibid. s. 211

Joanna Herat, Marina Plesons, Chris Castle, Jenelle Babb och Venkatraman Chandra-Mouli ger en positiv recension i sin kommentar om den uppdaterade versionen av de internationella riktlinjerna till sexualundervisning. De skriver att den nya versionen betyder mycket för främjandet av de globala målen och för unga människors hälsa och välmående i hela världen.¹⁵ Författarna argumenterar för att kunskapen om omfattande sexualundervisning har utvecklats sedan den första rapporten släpptes år 2009, och den uppdaterade rapportens betydelse för att kunna uppfylla rätten till utbildning har visat sig vara av stor vikt. De är positiva till den transformativa potentialen som en omfattande sexualundervisning har, där de menar att jämställdhet och en kritisk granskning av könsnormer har fått ta större plats än i den tidigare rapporten.¹⁶ Dessa nya eller utvecklade idéer som presenteras i den uppdaterade rapporten gör den, enligt författarna, till ett "kritiskt nödvändigt verktyg" för framsteg mot en omfattande utbildning.¹⁷

2.2 Utbildning som metod för förändring

I denna del presenteras bland annat studier av Paulo Freire och bell hooks¹⁸, som båda skrivit om vikten av att kritiskt granska undervisning och hur undervisning kan användas för att förändra samhällsliga strukturer som skapar orättvisa. Även en studie av Deborah Rogow och Nicole Haberland presenteras, där reproducering av maktstrukturer och könsnormer i specifikt sexualundervisning diskuteras.

Paulo Freire, som levde och arbetade i Brasilien, utvecklade olika metoder i Latinamerika för att utbilda analfabeter, med avsikten att de skulle få möjlighet att bli aktiva subjekt i samhället. Med boken *Pedagogy of the Oppressed* använde han de upplevelserna för att skapa en pedagogisk metod som ska användas för att ge förtryckta människor en möjlighet att kritiskt granska och förändra sin egna situation, och det

¹⁵ Herat, Joanna, Plesons, Marina, Castle, Chris, Babb, Jenelle & Chandra-Mouli, Venkatraman. "The revised international technical guidance on sexuality education - a powerful tool at an important crossroads for sexuality education", *Reproductive Health*, 2018, s. 1

¹⁶ Herat, Joanna, et al. "The revised international technical guidance on sexuality education - a powerful tool at an important crossroads for sexuality education". 2018. s. 2

¹⁷ Ibid. s. 2

¹⁸ bell hooks ska skrivas med små bokstäver och detta kommer göras under resten av uppsatsen.

samhälle som försatt dem i den underordnade positionen. Hans tankar om utbildnings betydelse grundar sig i en önskan att föra utbildning bort ifrån en paternalistisk arbetsmetod, där elever förväntas vara passiva och ta emot information utan att kritisera den.¹⁹ Freire menar att den sortens utbildning motverkar samhällelig förändring, då information tas emot som absolut sanning, där förändring är omöjlig.²⁰ För att utbildning ska kunna vara effektiv i att förändra orättvisa strukturer, så måste både läraren och eleven vara aktiva subjekt, som förstår att förändring är möjlig och att de själva spelar en roll i hur samhället fungerar.²¹

bell hooks har tagit inspiration från Paulo Freire i boken *Teaching to Transgress - Education as the Practice of Freedom*, där även hon argumenterar för utbildning som en metod för frihetskämpande. hooks utgår ifrån sina egna erfarenheter, både som elev och lärare, när hon diskuterar utbildning som en praktik för frihet. Hon är kritisk till den traditionella utbildningsformen och argumenterar för att den upprätthåller bland annat sexistiska och rasistiska maktstrukturer.²² hooks, precis som Freire, riktar mycket kritik mot den auktoritära och paternalistiska lärarrollen, där eleven är menad att vara passiv och okritisk.²³ Hon förespråkar en mer demokratisk utbildning, där eleven ska få möjlighet att kritisera allt som lärs ut. Först genom den här förändringen, så kan utbildning skapa förändring i samhället. En utbildning utan inkludering av kritiska diskussioner om klass, etnicitet, kön och sexualitet upprätthåller och stärker strukturella orättvisor.²⁴

Deborah Rogow och Nicole Haberland diskuterade sexualundervisning, och de svagheter de ser i utbildningen, i artikeln "Sexuality and relationships education: toward a social studies approach". De argumenterar för att majoriteten av sexualundervisning endast nämner könsnormer och kritiskt tänkande kring kön på ett ytligt plan. I de läroplaner som de analyserat är det sällsynt med exempel på gånger då främjande av kritiskt tänkande och uppmuntran till elevers egna reflektioner kring genus och kön

¹⁹ Freire, Paulo. *Pedagogy of the Oppressed* (Revised Edition). London: Penguin Books, 1996. s. 55

²⁰ Freire, Paulo. *Pedagogy of the Oppressed* (Revised Edition). 1996. s. 31

²¹ Ibid. s. 67

²² hooks, belle. *Teaching to Transgress*. London: Routledge, 1994, s. 29

²³ hooks, belle. *Teaching to Transgress*. 1994, s. 17

²⁴ Ibid. s. 39

existerar som ett läromål. Författarna menar att det gör att sexualundervisning är frånkopplat från den sociala kontext som sex sker i.²⁵ För att förändring ska kunna ske, så menar Rogow och Haberland, precis som Freire och hooks, att kritiskt tänkande måste bli en del av utbildningen och att den kontext som det sexuella manuset skapas i synliggörs.²⁶ Eftersom sex och människors sexualitet inte endast skapas av biologin, utan påverkas av flera olika faktorer (till exempel könsnormer och maktskillnader) så måste det uppmärksammas i utbildningen.²⁷ Först då kommer sexualundervisning kunna skapa en betydande förändring.²⁸

3. Teori och metod

3.1 Radikalfeministisk teori

Det teoretiska ramverket för denna uppsats är feministiskt. Mer specifikt så är det en radikalfeministisk teori, ett val grundat på olika anledningar. Den radikalfeministiska rörelsen var nytänkande i sitt argument att det som tidigare diskuterats som privat, nu blev politiskt. Det betydde att de även diskuterade mäns kontroll över kvinnor inom familjen, i sexuellt förtryck, i kvinnomisshandel och i kvinnohat.²⁹ Den radikalfeministiska teorin utmanade de liberalfeministiska teorierna genom att argumentera för att kvinnoförtryck inte endast uttrycker sig i kvinnors minskade tillgång till politiska och yrkesmässiga rättigheter, utan kvinnoförtryck (och en manlig överordnad) är något som existerar och genomsyrar hela samhället.³⁰

Det finns ett stort antal teoretiker inom radikalfeminismen, några stora namn är bland annat Kate Millett, Shulamith Firestone och Andrea Dworkin. Det som de alla tre har gemensamt är att de argumenterade för att en del av kvinnans förtryck grundar sig i det sexuella. Shulamith Firestone försökte i sin bok *The Dialectic of Sex* (1970) ge en

²⁵ Rogow, Deborah & Haberland, Nicole. "Sexuality and relationships education: toward a social studies approach". *Sex Education*. Vol. 5, Nr. 4, 2005, s. 335

²⁶ Rogow, Deborah & Haberland, Nicole. "Sexuality and relationships education: toward a social studies approach". 2005, s. 336

²⁷ Ibid. s. 337

²⁸ Ibid. s. 340

²⁹ Gemzöe, Lena. *Feminism* (Uppdaterad utgåva). Stockholm: Bilda Förlag, 2014. s. 48

³⁰ Gemzöe, Lena. *Feminism* (Uppdaterad utgåva). 2014, s. 48

förklaring till kvinnans underordnade position i samhället, och hennes slutsats var att förtryckets grund ligger i, vad hon anser är, den förtryckande reproduktionen, där kvinnan ensam fått bära ansvaret. Hon argumenterade för att ett samhälle först kan vara helt och hållet jämställt när de biologiska skillnaderna mellan könen inte längre spelar roll, vilket skulle uppnås genom alternativa sätt att reproducera.³¹ Andrea Dworkin argumenterade i boken *Woman Hating* (1974) om hur normer kring sexualitet, som hon hittade i folksagor, pornografisk litteratur och genom att kolla på specifika händelser under historien, grundar sig i kvinnohat, där kvinnan är ett offer och ständigt underordnad mannen.³² Hennes slutsats är att kvinnan och mannen är kulturella konstruktioner, och jämställdhet kommer uppnås om dessa roller utrotas.³³ Båda teorierna är välutvecklade och användbara, men de är inte de mest lämpliga teorierna för denna uppsats, då varken reproduktiva rättigheter eller sexuellt beteende är i fokus. Teorin som används i uppsatsen är istället Kate Milletts teori, som hon utvecklade i boken *Sexual politics* (1970).

Milletts teori, som är beskriven mer ingående nedan och används som teoretiskt ramverk i resten av uppsatsen, formades av hennes litteraturanalys av fyra manliga författare. Millett använde dessa texter för att diskutera hur den manliga överordningen kontrollerar varje människas liv, vilket hon utvecklar i den teoretiska delen av boken. Milletts bok, som kom ut 1970, är fortfarande relevant idag. Hennes diskussioner om skillnader mellan kön och genus och tanken om att normativa roller formar vårt beteende diskuteras och är fortfarande högst relevanta även 50 år senare, vilket gör den användbar för denna studie.

3.1.2 Det privata är politiskt

Kate Millett lanserade termen "patriarkatet" i boken *Sexual Politics* och hennes tankar grundar sig i att förhållandet mellan män och kvinnor baseras på makt.³⁴ Enligt Millett så innehåller relationer mellan män och kvinnor alltid en politisk karaktär, eftersom de

³¹ Firestone, Shulamith. *The Dialectic of Sex: The case for Feminist Revolution*. London: The Women's Press. 1979. s. 19

³² Dworkin, Andrea. *Woman Hating*. New York: E.P. Dutton, 1974. s. 26

³³ Dworkin, Andrea. *Woman Hating*. 1974. s. 174

³⁴ Gemzöe, Lena. *Feminism* (Uppdaterad utgåva). 2014, s. 49-50

maktstrukturer som existerar gör att kvinnan är underordnad mannen.³⁵ Patriarkala idéer lärs ut vid en tidig ålder, där kvinnor och män får lära sig sin plats i samhället och hur de förväntas bete sig. De manliga karaktärsdragen är till exempel aggression, intelligens, styrka och effektivitet, medan kvinnor tilldelas drag som beskrivs som det motsatta, till exempel passivitet, okunnighet och mildhet.³⁶ De manliga dragen värderas sedan högre än de kvinnliga, vilket ger dem en överordnad status.

Millett utvecklar diskussionen om könsnormer och stereotyper genom att hänvisa till skillnaden mellan biologiskt kön och genus. Hon menar att det inte finns något bevis på att de beteenden som beskrivs som antingen “manliga” eller “kvinnliga” skulle existera av biologiska skäl, utan allt är inlärt.³⁷ Millett hänvisar till tidigare forskning under sin diskussion av genus, där hon kommer till slutsatsen att en människas genus inte styrs av det biologiska könet, utan att ens genus kan vara en motsats mot det biologiska kön en fötts med. Det betyder, och är beviset till, att ens genus är något som en människa får efter födseln, totalt oberoende ens kön.³⁸

Det är på grund av den sociala kontexten, där kvinnor och mäns liv uppdelas och där deras upplevelser skiljer sig djupt från varandra, som gör att det biologiska könet fortfarande spelar en roll i människans genus.³⁹ Ens biologiska kön avgör vad samhället anser är lämpligt för en, när det gäller ens temperament, karaktär, intressen, status, värde och uttryck. Millett anser att den grundläggande idén som kopplas till manlighet är aggressivitet, medan kvinnligheten likställs med passivitet, och alla andra drag som tilldelas könen motsvarar de två.⁴⁰ Hon menar att genus skapas vid 18 månaders ålder, då barnets självuppfattning formas efter de vuxnas behandling. Under uppväxten påminns varje människa sedan konstant om hur hen måste tänka eller bete sig för att foga sig efter samhällets förväntningar. Efter en tid blir det internaliserat och det bestämda beteendet ifrågasätts inte.⁴¹ Kate Millett argumenterar för att denna

³⁵ Millett, Kate. *Sexual Politics*. London: Sphere Books Ltd, 1970. s. 23

³⁶ Millett, Kate. *Sexual politics*. 1970, s. 26

³⁷ Ibid. s. 27

³⁸ Ibid. s. 30

³⁹ Ibid. s. 31

⁴⁰ Ibid. s. 32

⁴¹ Ibid. s. 31

internalisering är anledningen till varför patriarkatet har kunnat existera under så lång tid, då det har blivit ett system som har total kontroll över sina underordnade.⁴²

Den kvinnliga underordningen genomsyrar hela samhället, både den offentliga och privata sfären. Familjen, som enligt Millett är patriarkatets “chief institution”, speglar det patriarkala samhället den existerar i. Millett argumenterar för att samverkan mellan familjen och det större samhället är grundläggande för patriarkatet, för om det inte fanns ett samarbete däremellan, så skulle hela systemet falla sönder.⁴³ Politiken och andra myndigheter har historiskt sett varit utestängda och otillräckliga för att reglera det privata, men genom familjen så kan det patriarkala systemet upprätthållas även där. Traditionellt sett går det att se tydliga maktstrukturer mellan män och kvinnor inom familjen, där fadern ofta haft full kontroll över både sin fru(/ar) och sina döttrar. Både hans sociala och ekonomiska överlägsenhet gör kvinnorna beroende av honom, vilket skapar stora maktskillnader.⁴⁴ Millett menar att det här går att se genom föreställningar om att en manlig figur är nödvändig i ett hushåll och det faktum att våld mot kvinnor inom äktenskap ofta har godtagits utan regleringar.⁴⁵

Patriarkatet har även format det sexuella beteendet. Millett argumenterar för att det som brukar kallas för människors naturliga sexdrift och det mänskliga sexuella beteendet, i verkligheten är inlärt beteende.⁴⁶ Det här gör att även sexualiteten genomsyras av maktskillnader och de inlärdade “kvinnliga” och “manliga” beteendena formar utövandet av heterosex, bland annat genom att pojkar uppmuntras från en tidig ålder att agera utefter aggressiva impulser.⁴⁷ Millett diskuterar även hur kvinnans tabubelagda sexualitet har fått henne att hamna i underläge, där den endast tillåts existera om det är i relation med en man.⁴⁸ Kvinnlig sexualitet som utförs utan mannens njutning i åtanke kategoriseras som oren och ibland till och med farlig. Hon reduceras därför till ett sexobjekt, där hon är tvungen att använda sexualiteten för att uppsöka mannens

⁴² Millett, Kate. *Sexual politics*. 1970, s. 33

⁴³ Ibid. s. 33

⁴⁴ Ibid. s. 35

⁴⁵ Ibid. s. 33-35

⁴⁶ Ibid. s. 32

⁴⁷ Ibid. s. 31

⁴⁸ Ibid. s. 37

godtyckande för att kunna göra framsteg i samhället.⁴⁹ Millett förklarar att kvinnor uppvisar en tendens att internalisera det patriarkala kvinnohatet, vilket leder till ett förakt mot sig själv och andra kvinnor, men även till en önskan att behaga män.⁵⁰ Den här viljan att behaga är både ett sätt för kvinnan att överleva och göra framsteg i den patriarkala världen där mannen äger all makt.⁵¹

Dessa maktrelationer, och mannens totala kontroll över kvinnans sexualitet, påverkar även romantiska relationer mellan män och kvinnor. Millett argumenterar för att konceptet romantisk kärlek ger män ett sätt att känslomässigt manipulera kvinnan. Det är endast i en romantisk relation med en man som kvinnan tillåts utöva sin sexualitet, vilket är något som utnyttjas av män för att exploatera kvinnor. Den romantiska kärleken mellan män och kvinnor döljer den beroendeposition som kvinnan befinner sig i gentemot sin manliga partner, där han egentligen är i full kontroll.⁵²

Mannens ägande över kvinnan tar sig även uttryck i våld och detta våld är grundläggande för det patriarkala systemet, då det är ett ständigt närvarande hot som förtrycker kvinnan.⁵³ Det patriarkala våldet grundar sig i sexuellt våld och “når sin mest fulländade form i våldtäkten”.⁵⁴ Kvinnan är hjälplös inför våldet på grund av den roll som samhället gett henne, där hon är både fysiskt och psykiskt underlägsen mannen.⁵⁵ Enligt Millett så kopplar patriarkala samhällen känslor av grymhet till sexualiteten, vilket gör att sexualitet i ett patriarkalt samhälle kan likställas med både ondska och makt.⁵⁶ Hon argumenterar för detta genom att hänvisa både till normer och pornografi, där mannen förknippas med sadism (“den maskulina rollen”) och kvinnan blir till ett offer (“den kvinnliga rollen”). Kvinnan avhumaniseras och blir mannens ägodel, den senare använder då det sexuella våldet för att utöva sin makt över henne.⁵⁷

⁴⁹ Millett, Kate. *Sexual politics*. 1970, s. 54

⁵⁰ Ibid. s. 55

⁵¹ Ibid. s. 54

⁵² Ibid. s. 37

⁵³ Ibid. s. 43

⁵⁴ Ibid. s. 44

⁵⁵ Ibid. s. 44

⁵⁶ Ibid. s. 44

⁵⁷ Ibid. s. 44

Det patriarkala systemet är universellt och genomsyrar hela samhället och varje människas liv.⁵⁸ Dess maktstrukturer och normer har blivit så pass internaliserade att de ofta framställs som givna till oss av naturen, vilket Millett menar är dess främsta styrka och varför det har kunnat existera under så lång tid.⁵⁹

En förändring kan därför endast ske genom en omstörtning av hela det patriarkala samhället. För att det här ska ske krävs en enorm samhällelig förändring, eller som Millett kallar det: “en kulturell revolution”. Våra medvetanden om kön måste förändras och de sociala och kulturella system som upprätthåller kvinnans underordning måste raseras.⁶⁰ En del av detta innebär att den traditionella socialisering som ligger till grund för vår inläring av könsnormer måste upphöra. För att göra detta så ska de egenskaper som kategoriseras som “manliga” och “kvinnliga” granskas och utvärderas om de är önskvärda eller inte. Millett argumenterar för att våldet som främjas hos mannen och den överdrivna passiviteten som lärs ut till kvinnor är värdelös för båda könen, medan intellektualiteten som är given till mannen och den ömhet och hänsyn som associeras med kvinnor verkar vara lämplig för alla.⁶¹ För att kunna starta en rasering av de normativa könsroller som existerar, så måste de först synliggöras och därefter förändras, där omskolning spelar en stor roll.⁶² De traditionella idéerna om sexualitet måste även utmanas och upphöra för att sexualiteten inte längre ska vara korrumpad av exploaterande beteenden som de traditionella sexuella relationerna grundar sig i. Normalisering av tidigare tabubelagd sexualitet (till exempel homosexualitet) är därför ett viktigt steg i den sexuella frihet som Millett eftersträvade.⁶³

3.2 Metod

Två underkategorier, så kallade “Key Concepts” i de två UNESCO-rapporterna kommer analyseras och jämföras. I båda rapporterna analyseras “Key Concept 3”, som i den

⁵⁸ Millett, Kate. *Sexual politics*. 1970, s. 58

⁵⁹ Ibid. s. 58

⁶⁰ Ibid. Postscript

⁶¹ Ibid. s. 58

⁶² Ibid. Postscript

⁶³ Ibid. s. 62

tidigare rapporten kallas "Culture, Society and Human Rights"⁶⁴ och som i den senare rapporten kallas "Understanding Gender".⁶⁵ Ur den tidigare rapporten kommer underkategorierna "3.1 Sexuality, Culture and Law", "3.3 The Social Construction of Gender" och "3.4 Gender-based Violence, Sexual Abuse and Harmful Practices" analyseras. Underkategori "3.2 Sexuality and the Media" är inte med i analysen, eftersom den inte är relevant för denna studie. Från den senare rapporten analyseras underkategorierna "3.1 The Social Construction of Gender and Gender Norms", "3.2 Gender Equality, Stereotypes and Bias" och "3.3 Gender-based Violence".

För att uppfylla studiens syfte och försöka få ett svar på frågeställningen så är en jämförelse mellan rapporterna nödvändig. De så kallade "key concepts", som diskuterades i stycket ovan, är relevanta för jämförelse i denna studie då de båda har ett fokus på könsnormer och dess konsekvenser. Det finns små skillnader mellan rapporternas upplägg kring de rekommenderade läroplanerna, till exempel skriver den tidigare rapporten om "learning objectives" medan den senare istället använder sig av "key ideas". I studien kommer "mål för utbildning" användas för båda rapporterna, eftersom det är den mest passande översättningen.

Som metod används en kritisk diskursanalys. Den kritiska diskursanalysen utgår ifrån att språket inte är neutralt, utan kan dölja och reproducera orättvisa maktstrukturer och normativa föreställningar. Metodens ändamål är att avslöja dessa dolda maktstrukturer i texterna.⁶⁶ Norman Fairclough, som var en av de som utvecklade den kritiska diskursanalysen⁶⁷, argumenterar för att den kritiska analysen är viktig eftersom diskursen uttrycker föreställningar om hur något är eller bör vara.⁶⁸ Frågor som den kritiska diskursanalysen kan ställa är till exempel: "Vilka grupper är det som osynliggörs i denna diskurs?" eller "Vilka normativa föreställningar utmanas eller

⁶⁴ UNESCO. *International Technical Guidance on Sexuality Education - An evidence-informed approach for schools, teachers and health educators*. 2009. s. 17-20

⁶⁵ UNESCO, *International technical guidance on sexuality education - An evidence-informed Approach (Revised Edition)*. 2018. s. 50-52

⁶⁶ Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 4:e upplagan, Lund: Studentlitteratur AB, 2018, s. 308

⁶⁷ Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 2018, s. 306

⁶⁸ Ibid. s. 309

reproduceras?” Det som gör metoden användbar är att den kan kopplas till andra teorier, till exempel om rasism, kapitalism eller sexism.⁶⁹

Den kritiska diskursanalysen är alltså användbar för denna studie eftersom den kan användas för att synliggöra dolda strukturer i en diskurs, vilket i det här fallet handlar om att synliggöra normer kring kön och effekten av könsnormer - det som Millett kallar den patriarkala samhällsstrukturen. Med hjälp av den kritiska diskursanalysen kopplat till Milletts teori kan vi alltså se vilka normer som utmanas och vilka perspektiv som diskuteras eller osynliggörs i diskursen. Utifrån Milletts teori är det intressant att bland annat analysera hur eller om, rapporterna diskuterar skillnaden mellan kön och genus, hur de diskuterar könsnormer och dess påverkan på människors liv och vilka perspektiv eller grupper som representeras eller osynliggörs i diskursen.

4. Jämförelse mellan UNESCO:s rapporter från 2009 och 2018

För att göra jämförelsen så tydlig som möjligt så har den delats upp i tre olika underkategorier: *Diskussioner kring kön och konstruktionen av genus*, *Diskussioner kring könsnormers påverkan på ojämlikhet* och *Diskussioner kring könsnormers påverkan på beteenden*.

4.1 Diskussioner kring kön och genus

Båda rapporterna har en egen underkategori för att framföra riktlinjer för hur den sociala konstruktionen av genus ska diskuteras i undervisningen. I den tidigare rapporten från 2009 finns det i underkategori “3.3 The Social Construction of Gender”⁷⁰ och i den uppdaterade versionen från 2018 står det i underkategori “3.1 The Social

⁶⁹ Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 2018, s. 306

⁷⁰ UNESCO. *International Technical Guidance on Sexuality Education - An evidence-informed approach for schools, teachers and health educators*. 2009. s. 19

Construction of Gender and Gender Norms”.⁷¹ I den här delen av jämförelsen presenteras och jämförs de rapporter som skrivit kring skillnaden mellan kön och genus och konstruktionen av könsnormer.

Båda rapporterna diskuterar genus. I den tidigare rapporten står det i underkategori “3.3 The Social Construction of Gender” om att barn mellan 5-8 år ska få lära sig att definiera genus. För att målet ska uppfyllas så ska eleverna förstå att det finns flera olika källor bakom vår inläring av könsstereotyper.⁷² Den senare rapporten har en liknande formulering i underkategori “3.1 The Social Construction of Gender and Gender Norms”, också under ålderskategori 5-8 år. Där står det att “det är viktigt att eleverna förstår skillnaden mellan biologiskt kön och genus”.⁷³ För att målet ska uppfyllas så ska barnen få kunskap om hur en definierar både biologiskt kön och genus och de ska kunna förklara hur de skiljer sig från varandra. De ska även få möjlighet att reflektera över hur de själva känner för sitt egna biologiska kön och genus och de bakomliggande faktorer som påverkar dem.⁷⁴

De två rapporterna har alltså gemensamt att de båda har ett utbildningsmål som är att de studerande ska få lära sig att definiera genus från en tidig ålder. Skillnaden som går att se mellan rapporternas diskussion kring ämnet är att den tidigare rapporten endast nämner att eleverna ska kunna definiera genus, medan den senare tillägger att de även ska kunna definiera biologiskt kön och förstå skillnaden mellan det biologiska könet och genus. Barnen ska även få reflektera över sitt egna genus och kön, vilket visar på att utbildningen ska medföra en kritisk reflektion av både ens tankar om det biologiska könet och ens tankar om genus.

I rapporternas förklaring till hur könsnormer och genus skapas finns det både likheter och skillnader. Den första rapporten skriver att det finns flera olika faktorer som är

⁷¹ UNESCO, *International technical guidance on sexuality education - An evidence-informed Approach (Revised Edition)*. 2018. s. 50

⁷² UNESCO. *International Technical Guidance on Sexuality Education - An evidence-informed approach for schools, teachers and health educators*. 2009. s. 19

⁷³ UNESCO, *International technical guidance on sexuality education - An evidence-informed Approach (Revised Edition)*. 2018. s. 50

⁷⁴ Ibid. s. 50

källor och påverkar vår inläring av könsnormer. De källor som nämns i rapporten är familjen, skolan, vänner, media, samhället och andra bidragande faktorer är sociala och kulturella normer och religiösa övertygelser.⁷⁵ Eleverna ska få lära sig att identifiera källor till inläring av könsnormer under utbildningen.⁷⁶ Den andra rapporten nämner också att familjen, vänner, och samhällen är källor för information om kön och genus och att sociala och kulturella normer och religiösa övertygelser influerar könsnormer. Rapporten utvecklar dessa idéer genom att skriva att elever ska inse och få reflektera över att det finns många faktorer som påverkar andras och även deras egna könsroller.⁷⁷

Likheterna som finns mellan rapporterna är att de båda pekar ut samma källor och faktorer till inläring av könsnormer. De källor och faktorer som nämns är många och täcker många olika samhällsplan. Till exempel nämner de både utrymmen som typiskt setts som privata (familjen och hemmet) och det offentliga (samhället och skolan). Skillnaden som går att se mellan dem är lik en av de skillnader som även presenterades i den tidigare diskussionen om kön och genus, vilket är att den senare rapporten återigen uppmanar till att eleverna själva ska få reflektera över deras egna och andra människors könsroller, vilket gör det tydligt att elevernas egna kritiska granskning och självreflektion över könsnormer uppmanas vara en del av utbildningen.

Något annat som är värt att nämna är rapporternas framställning av könsidentitet och avsaknandet av en diskussion om HBTQ+-rättigheter i den tidigare rapporten. Den mening som går att hitta från den tidigare rapporten är att “respekt för de mänskliga rättigheterna kräver att vi respekterar människor med olika sexuell läggning och könsidentitet”.⁷⁸ I den senare rapportens diskussion om könsidentitet står det att ett mål för utbildningen är att eleverna ska inse att “det sätt som individer tänker om sig själva, eller beskriver sig själv för andra, när det gäller deras könsidentitet är unikt för dem och bör respekteras”. För att målet ska uppnås så ska de studerande kunna definiera

⁷⁵ UNESCO. *International Technical Guidance on Sexuality Education - An evidence-informed approach for schools, teachers and health educators*. 2009. s. 19

⁷⁶ Ibid. s. 17

⁷⁷ UNESCO, *International technical guidance on sexuality education - An evidence-informed Approach (Revised Edition)*. 2018. s. 50

⁷⁸ UNESCO. *International Technical Guidance on Sexuality Education - An evidence-informed approach for schools, teachers and health educators*. 2009. s. 19

könsidentitet, förklara hur könsidentitet inte behöver överensstämja med det biologiska könet, inse att alla människor har en könsidentitet och de ska få kunskap som främjar deras förmåga att kunna uppskatta sin egna och andras könsidentiteter.⁷⁹ Den senare rapporten har även ett annat mål som är att eleverna ska förstå att homofobi och transfobi är skadligt för människor med olika sexuell läggning eller könsidentitet. De ska därför inse att alla människor ska kunna älska vem de vill fria från våld, tvång eller diskriminering och de ska analysera de sociala normer som bidrar till både homofobi och transfobi.⁸⁰

När det gäller diskussioner kring könsidentitet och HBTQ+-rättigheter så finns det stora skillnader mellan rapporterna och ett osynliggörande är tydligt i den tidigare rapporten. Den tidigare rapporten skriver ingenting om att utbildningen ska innehålla förklaringar till vad könsidentitet är och deras uttryck “människor med olika sexuell läggning” får inte heller någon närmare förklaring. Den senare rapporten är mer ingående och utvecklad i sina diskussioner kring båda ämnena. Det går att se genom rapportens uppmuntran att eleverna ska kunna definiera könsidentitet och förstå att könsidentitet inte nödvändigtvis stämmer överens med det biologiska könet. De skriver även att eleverna ska förstå att homofobi och transfobi är skadligt för människor och att de sociala normer som bidrar till det ska synliggöras genom utbildningen.

4.2 Diskussioner kring könsnormers påverkan på ojämlikhet

Under denna rubrik kommer rapporternas diskussioner om könsnormers påverkan på ojämlikhet och maktskillnader presenteras och jämföras. De ämnen som kommer presenteras i studien är hur rapporterna skriver om ojämlikhet mellan könen och hur denna ojämlikhet påverkar både romantiska och sexuella relationer.

⁷⁹ UNESCO, *International technical guidance on sexuality education - An evidence-informed Approach (Revised Edition)*. 2018. s. 50

⁸⁰ Ibid. s. 50

Båda rapporterna har ett mål för utbildningen som handlar om att eleverna ska få utforska ojämlikhet mellan könen. Den tidigare rapporten skriver att målet är att de studerande ska få utforska hur ojämlikhet “drivs av pojkar och flickor, män och kvinnor”.⁸¹ För att målet ska uppnås så ska eleverna förstå att ojämlikhet mellan könen existerar i familjer, skolor, vänskaper och i samhällen och att alla har ett ansvar för att utjämna ojämlikhet mellan män och kvinnor.⁸² Den senare rapporten har som mål att eleverna ska förstå att ojämlikhet mellan kön existerar i familjer, vänskaper, relationer och i samhällen. Eleverna ska kunna beskriva hur ojämlikhet mellan könen är länkad till maktskillnader inom familjer, vänskaper och i samhället och utbildningen ska både främja en tro att alla har ett ansvar att övervinna ojämlikhet mellan könen och få de studerande att ifrågasätta rättvisan bakom könsroller.⁸³

Det finns likheter mellan rapporternas diskussioner om ojämlikhet mellan könen. Rapporterna är lika varandra då de båda skriver att utbildningen ska främja en tanke om att alla har ett ansvar att reducera ojämlikhet mellan könen. De båda skriver även att ojämlika förhållanden existerar på flera olika platser och i flera olika relationer. De gemensamma nämnarna mellan rapporterna är familjer, vänskaper och i samhällen. Det som skiljer den senare rapportens diskussioner om ojämlikhet från den tidigare rapporten är att den nämner att ojämlikhet mellan könen är kopplat till maktskillnader inom dessa relationer och att det är en bidragande faktor till orättvisor.

Hur ojämlikhet mellan kön påverkar romantiska förhållanden är något som den senare rapporten diskuterar närmare, en diskussion som saknas i “Key Concept 3” i den tidigare rapporten. I den senare rapporten är ett av målen för utbildningen att “eleverna ska förstå att romantiska relationer kan påverkas negativt av könsroller och stereotyper”.⁸⁴ För att detta ska uppnås så ska eleverna analysera och inse effekterna av könsnormer (både manliga och kvinnliga) i romantiska relationer, de ska förstå kopplingen mellan intimt våld och könsroller och de ska kunna ifrågasätta könsroller

⁸¹ UNESCO. *International Technical Guidance on Sexuality Education - An evidence-informed approach for schools, teachers and health educators*. 2009. s. 19

⁸² Ibid. s. 19

⁸³ UNESCO, *International technical guidance on sexuality education - An evidence-informed Approach (Revised Edition)*. 2018. s. 51

⁸⁴ Ibid. s. 50

inom relationer. Eftersom denna diskussion inte går att hitta i den tidigare rapporten så går det inte att jämföra mellan dem.

Effekten ojämlikhet har på sexuella relationer går dock att hitta i båda rapporterna, även fast det skiljer sig i hur mycket de skriver om det. I den tidigare rapporten står det att jämställdhet mellan könen främjar lika beslutsfattande om sexuellt beteende och familjeplanering.⁸⁵ Även den senare rapporten skriver att jämställdhet mellan könen kan främja lika beslutsfattande om sexuellt liv och livsplanering. Diskussionen fortsätter med att rapporten uppmuntrar till att eleverna ska kunna beskriva egenskaper av en jämställd sexuell relation, lista sätt som könsroller negativt påverkar beslut om sexuellt beteende och de ska få kunskap om hur en bygger relationer som grundar sig i jämställdhet.⁸⁶ De studerande ska även kunna identifiera hur maktskillnader mellan könen påverkar sexuellt beteende och hur det ökar risken för sexuellt tvång, övergrepp och sexuellt våld.⁸⁷

Det finns en likhet mellan de två rapporterna och det är att de båda skriver att jämställdhet främjar lika beslutsfattande om sexuellt beteende och livsplanering. Den tidigare rapporten utvecklar dock inte diskussionen mer än så, vilket skiljer den från den senare. I den senare rapporten fortsätter diskussionen genom bland annat förklaringen att eleverna ska kunna lista sätt som könsroller negativt påverkar beslut om sexuellt beteende och att de ska få kunskap i hur en bygger en jämställd relation. Även här nämner den senare rapporten att maktskillnader mellan könen är en faktor i sexuellt beteende, där dess inflytande ökar risken för sexuellt tvång, övergrepp och sexuellt våld.

⁸⁵ UNESCO. *International Technical Guidance on Sexuality Education - An evidence-informed approach for schools, teachers and health educators*. 2009. s. 19

⁸⁶ UNESCO, *International technical guidance on sexuality education - An evidence-informed Approach (Revised Edition)*. 2018. s. 51

⁸⁷ Ibid. s. 51

4.3 Diskussioner kring könsnormers påverkan på beteenden

Rapporternas framställningar om hur könsnormer påverkar människors beteenden kommer diskuteras under denna rubrik. Det som kommer presenteras är hur rapporterna skriver om könsnormers påverkan på en människas val, önskningar och beteenden och även könsnormers inflytande på könsbaserat våld.

Båda rapporterna skriver om hur könsnormer har en påverkan på människors liv. I den första rapporten är det just det som skrivs, det mål som presenteras är att eleverna ska "identifiera personliga exempel på hur genus påverkar människors liv".⁸⁸ Den senare rapporten har ett liknande mål, då de skriver att eleverna ska förstå att könsroller och könsnormer påverkar människors liv. För att målet ska uppnås så ska eleverna kunna identifiera och undersöka hur könsnormer formar en människas identitet, önskningar och beteende och de ska förstå hur detta kan vara skadligt. Människor som inte anpassar sig efter de förväntade normerna beskrivs som extra utsatta för partiskhet och diskriminering och de sociala normerna beskrivs därför som starkt inflytelserika på människors liv.⁸⁹ Rapporten poängterar att en viktig del av utbildningen därför blir att främja en förståelse om att dessa könsnormer är skapade av samhällen, vilket betyder att de kan förändras. För att göra det ska eleverna få öva på att främja mer positiva könsroller i det vardagliga livet.⁹⁰

Att könsnormer har en påverkan på hur människor kan leva sina liv uppmärksammas alltså i båda rapporterna, fast återigen skiljer de sig från varandra i hur mycket de valt att utveckla diskussionen, där den senare rapporten bidrar med mer detaljer och förklaringar till vad som bör finnas med i sexualundervisningen. Den tidigare rapporten uppmuntrar dock till att eleverna själva ska få reflektera över hur genus påverkar människors liv, vilket antyder till att fler ämnen inom området kommer öppnas för

⁸⁸ UNESCO. *International Technical Guidance on Sexuality Education - An evidence-informed approach for schools, teachers and health educators*. 2009. s. 19

⁸⁹ UNESCO, *International technical guidance on sexuality education - An evidence-informed Approach (Revised Edition)*. 2018. s. 51

⁹⁰ Ibid. s. 50

diskussion under undervisningen. I den senare rapporten så förklaras det att könsnormer formar en människas identitet, vilka önskningsen har och ens beteende. Där tilläggs även att eleverna ska förstå hur detta kan vara skadligt för människors liv, då diskriminering kan vara en konsekvens om en väljer att inte anpassa sig efter de sociala normerna. Den senare rapporten är alltså mer tydlig i att flera olika konsekvenser av könsnormer ska vara en del av utbildningen, både hur de formar människors liv på flera sätt men även de skadliga konsekvenser de människor som bryter dem riskerar att utsättas för. Något som också är intressant att poängtera är den senare rapportens tillägg att dessa strukturer kring könsnormer är möjliga att förändra, vilket kan ses som en utmaning mot en rådande normativ föreställning.

Båda rapporterna har en egen underkategori för könsbaserat våld, som i den första kallas “3.4 Gender-based violence, sexual abuse and harmful practices”⁹¹ och i den andra kallas den “3.3 Gender-based Violence”.⁹² I denna studie kommer rapporternas diskussioner kring kopplingen mellan könsnormer och könsbaserat våld vara i fokus.

Normers påverkan på könsbaserat våld nämns för första gången i ålderskategorin 9-12 år i den tidigare rapporten. Där står det att ett mål för utbildningen är att eleverna ska “inse hur stereotypa könsroller bidrar till påtvingad sexuell aktivitet och sexuella övergrepp”.⁹³ De idéer som är bakom målet är att hedersmord och “bride killings and crimes of passion” är exempel på dessa skadliga beteenden som könsroller bidrar till. Den senare rapporten nämner en koppling mellan könsnormer och könsbaserat våld i ålderskategorin 5-8 år, och är under målet att eleverna ska veta vad könsbaserat våld är för något och var en kan gå för att få hjälp. En av idéerna bakom detta mål är att barnen ska “få förståelse över hur våra idéer om kön och stereotyper kring kön kan påverka hur vi behandlar andra människor, vilket kan leda till både diskriminering och våld”.⁹⁴ I ålderskategori 9-12 år så presenteras målet att eleverna ska få kunskap om att

⁹¹ UNESCO. *International Technical Guidance on Sexuality Education - An evidence-informed approach for schools, teachers and health educators*. 2009. s. 20

⁹² UNESCO, *International technical guidance on sexuality education - An evidence-informed Approach (Revised Edition)*. 2018. s. 52

⁹³ UNESCO. *International Technical Guidance on Sexuality Education - An evidence-informed approach for schools, teachers and health educators*. 2009. s. 20

⁹⁴ UNESCO, *International technical guidance on sexuality education - An evidence-informed Approach (Revised Edition)*. 2018. s. 52

könsstereotyper kan vara orsaken till könsbaserat våld. För att målet ska uppnås så ska eleverna kunna förklara hur könsstereotyper kan bidra till mobbning, diskriminering, övergrepp och sexuellt våld och de ska även förstå att sexuella övergrepp och könsbaserat våld är “brott om makt och dominans, som inte handlar om ens oförmåga att kontrollera sin sexuella lust”.⁹⁵ Denna formulering om att könsbaserat våld (inklusive intimt partnervåld och våldtäkt) är brott om makt och dominans återkommer en gång till i en av de senare ålderskategorierna.⁹⁶

Den likhet som finns mellan rapporterna är att båda skriver om att det finns en koppling mellan könsnormer och könsbaserat våld. Förutom det så skiljer de sig från varandra i deras diskussioner om ämnet. Den tidigare rapporten listar olika sorters könsbaserat våld. Något som är värt att poängtera här är att det oftast är kvinnor som utsätts för de brott som listas (hedersmord och “bride killings”). I den senare rapporten så listas även olika sorters könsbaserat våld, men de exempel som ges där är istället mobbning, diskriminering, övergrepp och sexuellt våld. Något som den senare rapporten diskuterar, vilket inte går att hitta i den tidigare, är att de poängterar att könsbaserat våld är brott som handlar om makt och dominans. De tydliggör att könsbaserat våld (där de nu ger exemplen intimt partnervåld och våldtäkt) inte handlar om en människas impulsiva eller okontrollerbara sexualitet, utan det förklaras av en vilja att dominera en annan.

5. Analys

För att kunna besvara frågeställningen så appliceras nu Kate Milletts feministiska teori på den jämförelse som har gjorts mellan rapporterna. Analysen är uppdelad i fyra olika underkategorier. Den första är *En social konstruktion av genus*, där Milletts och rapporternas distinktion mellan kön och genus kommer diskuteras. Den andra underkategorin kallas *Ojämlighet och maktskillnader* och där kommer Milletts diskussioner om maktstrukturer och ojämlikhet appliceras på de två rapporterna. Tredje underkategorin kallas *Könsnormers påverkan på beteenden*, där både diskussioner om

⁹⁵ UNESCO, *International technical guidance on sexuality education - An evidence-informed Approach (Revised Edition)*. 2018. s. 52

⁹⁶ Ibid. s. 52

könsbaserat våld och om hur normer begränsar och påverkar människors möjligheter att göra val diskuteras. Den fjärde och sista underkategorin är *Den sexuella revolutionen*, som kommer diskutera vissa av de steg som Millett ansåg vara nödvändiga för att kunna främja jämlikhet mellan könen.

5.1 En social konstruktion av genus

Millett gör det tydligt i sin teori att hon inte kan godta den populära idén, skapad av patriarkatet och som därmed genomsyrar hela samhället, som hävdar att de biologiska skillnader som finns mellan människor även skulle påverka våra beteenden eller temperament. Det är här hon gör distinktionen mellan det biologiska könet och genus.⁹⁷ Dessa tankar går att hitta i båda UNESCO:s rapporter, men som jämförelsen visade så skiljer de sig från varandra i hur de diskuterar det och hur mycket de väljer att utveckla diskussionen. Medan den första rapporten skriver att eleverna ska kunna definiera genus, så skriver den senare att de ska kunna definiera och förstå skillnaden mellan både genus och biologiskt kön. Den senare rapporten gör det tydligt att elevernas tankar om både biologiskt kön och genus måste utmanas och reflektion kring dem bör vara en del av utbildningen. Ur Milletts perspektiv så är det en positiv utveckling. Den patriarkala maktstrukturen, som ursäktar och rättfärdigar kvinnors underordnade position i samhället genom att hänvisa till att det skulle finnas något "kvinnligt" temperament eller beteende som grundar sig i biologiska skillnader⁹⁸ utmanas i rapporten när de uppmuntrar till en tydlig distinktion mellan kön och genus, och även till kritisk granskning av båda.

På grund av våra sociala omständigheter så är det manliga och kvinnliga verkligen två kulturer och deras livserfarenheter är helt olika - och detta är väsentligt. Underliggande all utveckling av könsidentitet som sker genom barndomen är att det är summan av föräldrarnas, vännernas och samhällets föreställningar om vad som är lämpligt temperament, karaktär, intressen, status, värde och uttryck. Varje ögonblick i barnets liv är en ledtråd till hur han eller

⁹⁷ Millett, Kate. *Sexual Politics*. 1970. s. 29

⁹⁸ Ibid. s. 27

hon måste tänka och agera för att uppnå eller tillfredsställa de krav som kön ställer på en.⁹⁹

Om de normativa beteenden som Millett uppmärksammar hos könen inte kan förklaras genom biologin så måste de grunda sig i något annat, och hennes förklaring är att det är inlärt beteende. Detta är något som båda UNESCO:s två rapporter framställer. Både den tidiga och senare rapporten är tydliga med att könsnormer och ens uppfattning om kön och genus är något inlärt, och källor till den denna inläring är flertaliga. Rapporterna är även lika Milletts teori, som är av åsikten att både det privata och offentliga utrymmet styrs av patriarkala idéer, då de verkar vara överens om att källor för inläring av könsnormer och genus går att hitta inom familjen, genom vänner och i samhällets förväntningar.

Just utpekandet av familjen är centralt för Milletts teori, på grund av hennes åsikt att familjen är patriarkatets "chief institution", där de patriarkala maktstrukturerna upprätthålls även där staten inte har samma kontroll. Rapporternas val att utnämna familjen, vänner och samhället som delaktiga i utformningen och reproduktionen av könsnormer är förenliga med Milletts tes om att patriarkala strukturer genomsyrar hela samhället - både det privata och offentliga. I diskussionen om hur genus konstrueras finns det alltså ingen större förändring mellan de två rapporterna, men de diskussioner som förs genom båda är kompatibla med Milletts tankar och därmed ett positivt bidrag ur det teoretiska perspektivet.

Millett anser att en ideologi upprätthålls antingen genom samtycke av dess underordnade eller genom våld. Konditionering och internalisering är en del av det förstnämnda, alltså samtycke. Millett menar att patriarkatet upprätthålls genom just detta, och det är även därför den har fått den räckvidd och livslängd den har.¹⁰⁰ Hon argumenterar för att internalisering av könsnormer startar redan vid 18-månaders ålder och är en av anledningarna till att de orättvisa patriarkala strukturerna inte utmanas.

⁹⁹ Millett, Kate. *Sexual Politics*. 1970. s. 31 (egen översättning)

¹⁰⁰ Millett, Kate. *Sexual Politics*. 1970. s. 26

Att eleverna ska utmana och reflektera över sina egna uppfattningar om genus, kön och de ojämlika roller och status som det medför är mer utvecklat i den senare rapporten än i den tidiga. I den senare rapporten går det att se redan i underkategori “3.3 The Social Construction of Gender” i ålderskategori 5-8 år, där det står att “eleverna ska få reflektera över hur de känner om sitt egna biologiska kön och genus”.¹⁰¹ I samma underkategori, i ålderskategorierna 9-12 och 15-18+, så är det även utskrivet att de ska få kritiskt reflektera kring hur sociala, kulturella och religiösa övertygelser påverkar deras *egna* syn på könsroller. Enligt rapporten måste alltså könsnormers påverkan, inte bara på samhället, utan även effekten den har på elevernas egna liv kritiskt granskas och ifrågasättas genom undervisningen. Detta är positivt utifrån Milletts teoretiska perspektiv, eftersom det främjar kritisk granskning av könsnormer, vilket var något hon ansåg var nödvändigt.

5.2 Ojämlikhet och maktskillnader

Kate Millett menar att maktskillnader mellan män och kvinnor existerar överallt, det är ett strukturellt förtryck där kvinnan är underordnad mannen och det är det detta som är den sexuella politiken. Maktstrukturer eller maktskillnader som skulle existera mellan könen nämns inte i den tidigare rapporten, men det gör det i den senare. I den senare rapporten står det bland annat att “eleverna ska kunna beskriva hur ojämlikhet mellan könen är länkad till maktskillnader inom familjer, vänskaper och i samhället”.¹⁰² Denna formulering stämmer alltså överens med det Millett själv argumenterade för, att ojämlikheten bygger på strukturella orättvisor som påverkar alla relationer mellan könen. Inkludering av diskussioner om maktskillnader i den senare rapporten är en positiv förändring utifrån teorin, då det skulle kunna kopplas till Milletts tes om att relationen mellan könen skulle vara av politisk natur. En skillnad mellan Milletts feministiska teori om maktstrukturer och det sätt som rapporten beskriver det är att medan Millett specificerar att det är just kvinnor som är de underordnade i strukturen, så skriver inte rapporten något om vem det är som besitter makten eller vem det är som är underordnad.

¹⁰¹ Millett, Kate. *Sexual Politics*. 1970. s. 50

¹⁰² UNESCO, *International technical guidance on sexuality education - An evidence-informed Approach (Revised Edition)*. 2018. s. 51

Konceptet romantisk kärlek ger ett medel för känslomässig manipulation som mannen är fri att utnyttja, eftersom kärlek är den enda omständigheten där kvinnans sexuella aktivitet benådas. [...] Romantisk kärlek döljer också verkligheten i kvinnans status och bördan av ekonomiskt beroende.¹⁰³

Den heterosexuella kärleken genomsyras, enligt Millett, av maktskillnader, där kvinnan är underordnad. I den senare rapporten är ett av utbildningens mål att diskutera hur romantiska relationer påverkas negativt av könsroller och stereotyper. För att målet i den senare rapporten ska uppfyllas, så ska eleverna få analysera effekter av könsnormer på relationer och inse de skadliga effekterna av dem. Rapporten gör ingen förtydning om att något kön skulle vara under större risk att hamna i en utsatt position i en romantisk relation på grund av dessa normer, vilket är något som Millett gör när hon specifikt pekar ut kvinnan som den underordnade i förhållandet. Men det faktum att rapporten diskuterar att ojämlikheter kan uppstå även i romantiska förhållanden, där de bland annat skriver att könsnormer har en koppling till våld inom nära relationer, är positivt utifrån det teoretiska perspektivet.

Utöver romantiska relationer så ansåg Millett att även sexuella relationer påverkas av maktskillnader och våra inlärda "manliga" och "kvinnliga" beteenden. Enligt Millett så har kvinnans sexualitet reducerats till att endast vara ett objekt för mannens njutning. Detta gör att maktbalansen inom sexuella förhållanden är ojämlik, mannen besitter makten och kvinnans socialisering gör henne dömd till att uppfylla hans krav. Som det uppvisades i jämförelsen av UNESCO:s två rapporter så skriver båda om hur ojämlikhet påverkar sexuellt beteende. Det fokus som finns i rapporterna är att eleverna ska få lära sig att jämställdhet främjar lika beslutsfattande om sexuellt beteende, där den senare rapporten tillägger rekommendationer om att eleverna ska få kunskap om hur en bygger relationer som grundar sig i jämställdhet. Den senare rapporten tillägger även att maktskillnader påverkar sexuellt beteende och ökar risken för bland annat sexuellt tvång, vilket går att koppla till Milletts reflektioner över att kvinnan känner ett tvång att sexuellt behaga mannen för att kunna göra framsteg i samhället. Rapporternas val att

¹⁰³ Millett, Kate. *Sexual Politics*. 1970. s. 37 (egen översättning)

inkludera en rekommendation om diskussioner kring könsnormers påverkan på sexuella relationer är positivt, och den senare rapportens tillägg om att maktskillnader existerar i dessa relationer är ännu ett viktigt steg utifrån det teoretiska perspektivet.

5.3 Könsnormers påverkan på beteenden

Den patriarkala samhällsordningen, inklusive vad som anses vara korrekt beteende för könen, är något som lärs ut från en tidig ålder enligt Millett. Under socialiseringsprocessen får barn lära sig vad som är en kvinnas och en mans plats i samhället och vilket temperament och beteende som är acceptabelt för könen. Samhället avgör vad som är passande för varje individ utefter det biologiska könet en fötts med. De två rapporterna skriver också om hur könsnormer har en påverkan på människors liv, men medan det är något som den tidigare rapporten nämner utan utveckling så skriver den senare rapporten desto mer om det. Där står det att könsnormer formar människors identiteter, önskningar och beteenden, vilket liknar Milletts reflektioner.

Vi är inte vana vid att associera patriarkatet med våld. Så perfekt är dess socialiseringssystem, så fullbordat är det allmänna samtycket till dess värderingar, så länge och så universellt har det rådit i det mänskliga samhället, att det knappt tycks kräva våldsamt genomförande. [...] Och ändå, precis som under andra totala ideologier så skulle kontrollen i det patriarkala samhället vara ofullkomlig, till och med inoperabel, om den inte hade våld att lita på, både i nödsituationer och som ett ständigt närvarande hot.¹⁰⁴

Enligt Millett är alltså våldet en av grunderna till upprätthållandet av den patriarkala samhällsstrukturen och det könsbaserade våldet har en stor plats i UNESCO:s två rapporter. Båda rapporterna har en egen underkategori för just könsbaserat våld, men som skrivet i jämförelsen så kommer denna studie endast diskutera könsnormers påverkan på våldet. Både den tidigare och senare rapporten skriver att stereotypa könsroller bidrar till påtvingad sexuell aktivitet och övergrepp, vilket kan liknas med Milletts diskussion om att vårt sexuella manus uppmuntrar manlig aggression. Den

¹⁰⁴ Millett, Kate. *Sexual Politics*. 1970. s. 43 (egen översättning)

senare rapporten utvecklar diskussionen om sexuellt våld genom att rekommendera att utbildningen ska informera om att sexuellt våld är brott om makt och dominans, som inte handlar om en persons oförmåga att hantera sin sexuella lust. Detta går att koppla till Milletts teori. Hon poängterar, precis som rapporten, att det sexuella våldet är ett sätt att utöva makt och dominans över en annan människa. Det faktum att kopplingen mellan könsnormer och sexuellt våld lyfts och att den senare rapporten tydliggör att sexuellt våld är brott om makt, snarare än en okontrollerbar sexualitet är positivt utifrån teorin.

5.4 Den sexuella revolutionen

När ett maktsystem sitter hundraprocentigt säkert vid sin makt, har det knappast något behov av att tala högt för sina metoder; när dess sätt att fungera avslöjas och ifrågasätts, blir det inte bara föremål för debatt, utan det kan till och med förändras.¹⁰⁵

Den sociala konstruktionen av genus och könsnormer diskuteras och problematiseras i båda rapporterna, vilket är ett av stegen i Milletts sexuella revolution som har målet att jämställdhet mellan könen ska uppnås. Den senare rapporten skriver att barn redan vid 5 års ålder bör få en förståelse om skillnaden mellan det biologiska könet och genus, de ska få lära sig att genus är en inlärningsprocess där det finns flera olika källor som bestämmer vilka val och beteenden som räknas som acceptabla för de olika könen och de ska även få reflektera över hur de känner för sitt egna biologiska kön och genus.¹⁰⁶ Det faktum att barnen får lära sig detta vid en så tidig ålder är positivt utifrån Milletts perspektiv, då hon anser att inlärningsprocessen av könsnormer börjar redan vid 18-månaders ålder. Just den kritiska reflektion kring könsnormer och dess påverkan på varje individs liv, som förespråkas i den senare rapporten, är ett steg mot jämställdhet enligt Millett, då upphörandet av den traditionella inlärningsprocessen av könsnormer är ett nödvändigt steg för att en sexuell revolution ska kunna genomföras.

¹⁰⁵ Millett, Kate. *Sexual politics*, 1970, s. 58 (egen översättning)

¹⁰⁶ UNESCO, *International technical guidance on sexuality education - An evidence-informed Approach (Revised Edition)*. 2018. s. 50

Även det faktum att den senare rapporten diskuterar HBTQ+-rättigheter är ett stort, och nödvändigt, steg i rätt riktning enligt Milletts teori. Hennes sexuella revolution kräver att det som traditionellt setts som sexuella tabun, där hon listar bland annat homosexualitet, normaliseras och blir en accepterad del av samhället. Detta verkar vara ett steg som den senare rapporten uppmuntrar till, då de rekommenderar att utbildningen ska lära ut att alla ska få älska vem de vill fria från våld, tvång eller diskriminering och att de homofobiska strukturerna i samhället ska analyseras och avslöjas genom undervisningen. Detta är en bit på vägen mot det mål som Millett föreställde sig, där sexualiteten ska vara fri och inte längre vara bunden till de traditionella och exploaterande sexuella normerna.

Något som skulle kunna ses som negativt utifrån det teoretiska perspektivet är att UNESCO-rapporternas riktlinjer och rekommendationer för undervisning är väldigt översiktliga, även fast den senare rapporten har utvecklat sina diskussioner mer än den tidigare, vilket har visats både i jämförelsen och i analysen. Ingen av rapporterna ger exempel på de könsnormer som de diskuterar, utan detta lämnas oförklarad. Även den senare rapportens tillägg av diskussionen om maktskillnader som en grund till ojämlikhet mellan könen lämnas ospecificerad. Ingen förklaring ges till vem det är som gynnas av makten eller vem det är som missgynnas, utan det är något som lämnas öppet. Detta gör rapportens formuleringar otillräckliga för att kunna likställa dem helt med Milletts feministiska teori. Milletts teori skapades för att avslöja ett strukturellt förtryck mot kvinnor, där hon gjorde det tydligt att det var män som gynnades av dessa strukturer. Vissa ämnen har lyfts fram och synliggjorts i den senare rapporten, till exempel normers påverkan på romantiska förhållanden och maktskillnader inom sexuella relationer. Men det faktum att rapporten inte förklarar vilka könsnormer som måste utmanas eller att det finns en maktstruktur i samhället som gynnar just män, gör att dessa normativa tankar om en manlig överordning inte direkt utmanas i rapporterna.

6. Diskussion

I denna studie gjordes en analys och jämförelse mellan diskussionerna om könsnormer i UNESCO:s två rapporter för internationella riktlinjer om sexualundervisning. Studiens syfte var att genom en jämförelse mellan rapporterna se hur diskussionen om könsnormer har förändrats och, med hjälp av Kate Milletts radikalfeministiska teori, diskutera huruvida de förändringar som gjorts är positiva eller negativa ur det teoretiska perspektivet. I början av detta avsnitt kommer studiens resultat att presenteras, utifrån studiens frågeställning som var: Är förändringarna kring diskussionen om könsnormer i UNESCO:s internationella riktlinjer för sexualundervisning negativa eller positiva ur ett feministiskt perspektiv?

Studios analysdel visar att de förändringar som gjorts gällande diskussionen om könsnormer i rapporterna mestadels var positiva utifrån det teoretiska perspektivet. Det här gick till exempel att se genom den senare rapportens kontinuerliga uppmuntran till elevers kritiska självreflektion över könsnormer och i rapportens utvecklade diskussion om könsnormers påverkan på både sexuella och romantiska relationer. Ytterligare en förändring som var positiv utifrån Milletts teori är inkluderingen av rekommendationer som motarbetar homofobi och därmed utmanar de traditionella normerna som Millett diskuterade kring sexualitet. Diskussionerna kring könsnormer visade sig vara mer utvecklade i den senare rapporten än de var i den tidigare, där de gav mer detaljerade förklaringar till vad som bör finnas med i utbildningen, till exempel när de tydliggjorde att undervisningen inte endast ska ge en förklaring om vad genus är utan det ska också bidra med en förståelse till hur genus och kön är olika.

När det gäller vad som kan ses som negativt i rapporterna, utifrån Kate Milletts teori, så är det att ingen av rapporterna nämner att just kvinnor är i en utsatt position och de som drabbas hårdast av ojämlikheten mellan könen. Milletts teori handlar om det förtryck som kvinnor utsätts för och hennes diskussioner om normer är kopplade till hur dem hindrar och försvårar kvinnors liv. Det som diskuterades tidigare, om hur diskussionen om maktstrukturer har fått en plats i den senare rapporten (vilket är ett positivt tillägg på flera sätt utifrån Milletts teori), hade kunnat vara en direkt utmaning mot de patriarkala

strukturer Millett diskuterade, om de hade skrivit att det var män som besitter makten. Det faktum att detta inte görs är negativt utifrån det teoretiska perspektivet, då de maktstrukturer som hon menar existerar mellan män och kvinnor inte bekräftas av rapporterna.

Andra intressanta reflektioner som kom upp under studiens gång var den senare rapportens kontinuerliga uppmuntran till att elevernas kritiska reflektion skulle vara en del av utbildningen. Genom att lyfta de studier av Freire, hooks och Rogow och Haberland, som diskuterades i den tidigare forskningen, så går det att se likheter mellan deras uppmuntran till en kritisk undervisning och ett flertal av de rekommendationer som gavs i den senare rapporten av UNESCO. En mer kritisk och aktiv elev uppmuntrades i den senare rapporten, där det inte endast handlade om att utbildningen ska bidra med information, utan elevernas egna föreställningar ska utmanas.

På grund av de två rapporternas omfång så har inte denna studie haft som mål att jämföra allt som står i dem. Denna studie kan därför inte ge något svar på hur könsnormer diskuteras i alla delar av rapporterna och vilka likheter eller skillnader som syns där, utan det resultat som presenterar i denna uppsats är utifrån de delar som har analyserats. Anledningen till att dessa delar analyserades var dock för att de hade störst fokus på könsnormer, vilket gjorde att de var relevanta för att kunna ge ett svar på studiens frågeställning och uppfylla syftet.

UNESCO:s uppdaterade version av de internationella riktlinjerna för sexualundervisning är relativt outforskad, så det finns många möjligheter för framtida forskning om rapporten. Något som skulle vara intressant är att applicera en mer intersektionell teori på denna rapport, då min studie inte har fokuserat på faktorer som etnicitet, klass eller transidentiteter i relation till ojämlikhet mellan kön. Denna studie har försökt svara på frågan om vilka förändringar som skett mellan UNESCO:s rapporter om internationella riktlinjer för sexualundervisning när det gäller diskussionen om könsnormer och huruvida dessa förändringar är positiva eller negativa ur ett feministiskt perspektiv. Framtida studier skulle till exempel kunna göras på rapportens

diskussioner om reproduktiva rättigheter eller en närmare forskning på hur olika sexuella läggningar diskuteras.

Referenslista

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 4:e upplagan, Lund: Studentlitteratur AB, 2018

de Beauvoir, Simone. *Det andra könet*. Stockholm: Norstedts, 2002

Dixon-Mueller, Ruth. "Reviewed Work(s): International Technical Guidance on Sexuality Education: Vol I, Vol. II by United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization", *Studies in Family Planning*, Vol. 41, Nr. 2, 2010

Dworkin, Andrea. *Woman Hating*. New York: E.P. Dutton, 1974

Firestone, Shulamith. *The Dialectic of Sex: The case for Feminist Revolution*. London: The Women's Press. 1979

Freire, Paulo. *Pedagogy of the Oppressed* (Revised Edition). London: Penguin Books, 1996

Gemzöe, Lena. *Feminism* (Uppdaterad utgåva). Stockholm: Bilda Förlag, 2014

Goldman, Juliette D.G. "A critical analysis of UNESCO's International Technical Guidance on school-based education for puberty and sexuality". *Sex Education*, Vol. 12, Nr. 2, 2012

Herat, Joanna, Plesons, Marina, Castle, Chris, Babb, Jenelle & Chandra-Mouli, Venkatraman. "The revised international technical guidance on sexuality education - a powerful tool at an important crossroads for sexuality education", *Reproductive Health*, 2018

hooks, bell. *Teaching to Transgress*. London: Routledge, 1994

Millett, Kate. *Sexual Politics*. London: Sphere Books Ltd, 1970

Rogow, Deborah & Haberland, Nicole. "Sexuality and relationships education: toward a social studies approach". *Sex Education*. Vol. 5, Nr. 4, 2005

Tell, Björn & Rystad, Göran, UNESCO, Nationalencyklopedin.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/unesco> (hämtad 2019-11-22)

The Office of the High Commissioner for Human Rights. "How gender stereotyping affects the enjoyment of human rights" 2018.

<https://www.ohchr.org/EN/Issues/Women/WRGS/Pages/WrongfulGenderStereotyping.aspx> (hämtad 2020-01-01)

UNESCO, "Education transforms lives". <https://en.unesco.org/themes/education> (hämtad 2019-11-22)

UNESCO. *International Technical Guidance on Sexuality Education - An evidence-informed approach for schools, teachers and health educators*. 2009

UNESCO. *International technical guidance on sexuality education - An evidence-informed Approach (Revised Edition)*. 2018